

SZYMON PIOTR KUBIAK

ODBUDOWA MODERNIZMU – MODERNIZM ODBUDOWY. INTERBAU, URBANISTYKA I ARCHITEKTURA BERLINA LAT 50. XX WIEKU*

Od schyłku XVIII stulecia do czasu II wojny światowej lewicujące lub „oświecone” koncepcje teoretyków architektury pozostawały w znacznym stopniu w sferze utopii. Wysuwane przez nich hasła przebudowy stosunków społecznych za pomocą medium architektury oznaczały w praktyce szeroko zakrojoną destrukcję zastanej substancji miejskiej. Na takie kroki pozwalano sobie rzadko; od Rewolucji Francuskiej następował jednak sukcesywny wzrost liczby realizacji postulowanych idei rozluźniania struktur urbanistycznych i polepszania warunków bytowych w centrach miast.

Pokłosiem fourieryzmu w czystym wydaniu był tylko jeden Familister w Guise (1859-83, arch. J.B.A. Godin) – kompleks trzech budynków mieszkalnych z aneksami handlowymi, szkoły z teatrem, ochronki, pralni oraz łaźni z pływalnią. Jego lokatorzy, zrzeszeni w kooperatywie, wcielali w życie ideę domu rozumianego jako „świat wolności, pokoju i kontaktów międzyludzkich”¹. W ślad za Francuzami poszła niemal cała Europa: zredukowany model Familisteru powtórzyły już liczniejsze tzw. „domy z jedną kuchnią” (*Einküchenhaus*, *Servicehaus*). Wspólna baza gastronomiczna wyręczająca gospodynie w części codziennych prac, sale gimnastyczne, a nawet ciemnie dla fotografów-amatorów znalazły się m.in. w kompleksach wznoszonych od 1908 roku w stolicy Niemiec przez *Einküchenhausgesellschaft der Berliner Vororte GmbH* (EKBV)². Dla Berlina, wpisując się w intensywny na początku XX wieku proces refor-

¹ Szerzej na ten temat zob. w: L. Benevolo, *Die sozialen Ursprünge des modernen Städtebaus. Lehren von gestern – Forderungen für morgen*, Gütersloh 1971, s. 81; F. Bollerey, *Architekturkonzeptionen der utopischen Sozialisten. Alternative Planung und Architektur für den gesellschaftlichen Prozeß*, Berlin 1991, s. 87.

² G. Uhlig, *Kollektivmodel „Einküchenhaus”. Wohnreform und Architekturdebatte zwischen Frauenbewegung und Funktionalismus 1900-1933*, Berlin 1981, s. 25-31.